

10. 7. 2001

ID: 10454

Nová skutečnost ve smyslu trestního řádu

Novou skutečností ve smyslu trestního řádu je objektivně existující jev, který v téže věci není důkazem, ale může mít vliv na zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí.

Novou skutečností ve smyslu trestního řádu je objektivně existující jev, který v téže věci není důkazem, ale může mít vliv na zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.5.2001, sp.zn. 3 Tz 82/2001)

Nejvyšší soud České republiky projednal ve veřejném zasedání konaném dne 3. května 2001 stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného O. N., proti usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 27. 10. 2000, sp. zn. Nt 1711/99, a rozhodl podle § 268 odst. 2 tr. ř. tak, že pravomocným usnesením Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 27. 10. 2000, sp. zn. Nt 1711/99, a v řízení, jež mu předcházelo byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6, § 278 odst. 1 a § 284 odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného O. N.

Z odůvodnění:

Obviněný O. N. byl rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Pardubicích ze dne 13. 2. 1963, sp. zn. T 27/63-III, uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. v tehdy účinném znění, spočívajícím po skutkové stránce v tom, že „dne 3. 1. 1963 nenastoupil vojenskou službu u Vojenského útvaru P., ač převzal dne 7. 12. 1962 povolávací rozkaz k nástupu náhradní vojenské služby. Službu nenastoupil s odůvodněním, že jeho náboženské přesvědčení mu nedovoluje konat službu v ozbrojených silách.“ Za tento trestný čin mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání dvou let, který vykonal.

Shora uvedený rozsudek byl v přezkumném řízení konaném za podmínek § 4 písm. c) zák. č. [119/1990](#) Sb. o soudní rehabilitaci, usnesením Vojenského obvodového soudu v Hradci Králové ze dne 30. 4. 1991, sp. zn. Rtv 118/90, podle § 14 odst. 1 písm. f) cit. zák. zrušen v celém výroku o trestu, včetně dalších rozhodnutí na tuto zrušenou část rozsudku obsahově navazujících. Stejný soud pak následným rozsudkem ze dne 3. 9. 1991, sp. zn. Rtv 118/90, rozhodl, že se obviněný O. N. při nezměněném výroku o vině z rozsudku Vojenského obvodového soudu v Pardubicích ze dne 13. 2. 1963, sp. zn. T 27/63-III, odsuzuje za trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu jednoho roku. Předmětný rozsudek nabyl právní moci dne 5. 10. 1991.

K návrhu obviněného O. N. Okresní soud v Hradci Králové usnesením ze dne 27. 10. 2000, sp. zn. Nt 1711/99, povolil podle § 284 odst. 1 tr. ř. obnovu řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Pardubicích ze dne 13. 2. 1963, sp. zn. T 27/63-III, ve spojení s

rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Hradci Králové ze dne 3. 9. 1991, sp. zn. Rtv 118/90, s tím, že vyšly najevo skutečnosti soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě odůvodnit jiné rozhodnutí o vině (§ 278 odst. 1 tr. ř.). Dalším výrokem předmětného usnesení byly oba shora citované rozsudky v celém rozsahu zrušeny a zrušena byla i všechna další rozhodnutí na ně obsahově navazující. Toto usnesení nabylo právní moci dnem vyhlášení, tj. 27. 10. 2000.

Po pravomocném povolení obnovy pokračoval Okresní soud v Hradci Králové v řízení na podkladě původní obžaloby (§ 288 odst. 2 tr. ř.). V hlavním líčení konaném dne 12. 2. 2001 bylo rozsudkem sp. zn. 6 T 244/2000 rozhodnuto tak, že se obviněný O. N. n podle § 226 písm. b) tr. ř. zprošťuje obžaloby Vojenského obvodového prokurátora v Pardubicích pro skutek, kterým měl dne 3. 1. 1963 spáchat trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. tím, že „nenastoupil vojenskou službu u Vojenského útvaru P., ač převzal dne 7. 12. 1962 povolávací rozkaz k nástupu vojenské služby; službu nenastoupil s odůvodněním, že jeho náboženské přesvědčení mu nedovoluje konat službu v ozbrojených silách“, neboť tento skutek není trestným činem. Poněvadž obviněný i státní zástupce se vzdali práva odvolání a odvolání ve lhůtě nepodaly ani osoby uvedené v ustanovení § 247 odst. 2 tr. ř., rozsudek nabylo právní moci (§ 139 odst. 1 písm. b/, aa, bb/ tr. ř.).

Ministr spravedlnosti České republiky napadl usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 27. 10. 2000, sp. zn. Nt 1711/99, jímž bylo rozhodnuto o povolení obnovy řízení, stížností pro porušení zákona podle § 266 odst. 1 tr. ř., kterou podal ve lhůtě stanovené v § 272 odst. 1 tr. ř. u Nejvyššího soudu České republiky (dále jen Nejvyšší soud) v neprospěch obviněného O. N.

Ve svém mimořádném opravném prostředku stěžovatel namítl, že v dané věci nebyly splněny podmínky obnovy řízení podle § 278 odst. 1 tr. ř. Dle jeho názoru soud nesprávně spatřoval nové skutečnosti ve smyslu citovaného ustanovení zákona v „novém“ výkladu článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv, obsaženém v nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. II. ÚS 285/97, podle kterého právo občana na odepření vojenské služby existovalo již před rokem 1990. V této souvislosti stěžovatel zdůraznil, že obnova řízení ukončeného pravomocným rozsudkem řeší výhradně vady ve skutkových zjištěních, které vznikly tím, že soudu v době jeho rozhodování nebyly známy důkazy nebo skutečnosti, způsobilé změnit skutkový stav věci a teprve na tomto základě ovlivnit jeho právní posouzení a následně i výrok o vině. Podle stěžovatele z uvedených důvodů nelze novou skutečnost spatřovat ve vadě v právním posouzení věci dovozované z jiného (pozdějšího) výkladu právní normy. Téhož pochybení se pak soud dopustil, jestliže za novou skutečnost ve smyslu podmínek § 278 odst. 1 tr. ř. považoval existenci zákona č. [198/1993](#) Sb., o protiprávnosti komunistického režimu, s ohledem na to, že tímto zákonem byl poprvé odpor proti komunistickému režimu prohlášen za legitimní, spravedlivý, morálně oprávněný a hodný úcty, a proto jednání, které je projevem takového odporu nemůže být považováno za trestný čin. Podle přesvědčení stěžovatele byl i tento druhý důvod obnovy řízení soudem použit za účelem dosáhnout změny právního posouzení skutku a nemá povahu nové skutečnosti způsobilé odstranit vady ve skutkových zjištěních a tedy nemůže ovlivnit otázku obnovitelnosti soudního procesu podle podmínek hlavy XVIII. trestního řádu. Stěžovatel proto dospěl k závěru, že obě skutečnosti, z nichž soud vychází v napadeném rozhodnutí, byť nebyly v době rozhodování o soudní rehabilitaci O. N. známy, nemohou být relevantní z hlediska podmínek obnovy řízení. Pokud soud obnovu řízení přesto povolil, porušil zákon jednak v ustanoveních § 278 odst. 1 a § 284 odst. 1 tr. ř., na jejichž podkladě ve věci rozhodl a dále v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., jež stanoví zásady pro hodnocení důkazů v rámci zjišťování skutkového stavu věci.

V petitu stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl ve prospěch obviněného O. N. porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. ve vztahu k § 278 odst. 1 a § 284 odst. 1 tr. ř. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil a zrušil též i na něj obsahově navazující rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 12. 2. 2001, sp. zn. 6 T 244/2000, a dále pak postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud na podkladě stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroků napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo a shledal, že zákon byl porušen.

Nejprve je třeba uvést, že obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem, který lze podat proti pravomocnému rozsudku nebo pravomocnému usnesení o zastavení trestního stíhání, přičemž účel obnovy spočívá v odstranění nedostatků ve skutkových zjištěních těchto rozhodnutí za stavu, kdy příčiny zjištěných nedostatků vyšly najevo teprve po právní moci původního rozhodnutí.

Podle ustanovení § 278 odst. 1 tr. ř. se obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině, o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl v zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost nebo poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.

Okresní soud v Hradci Králové, jak vyplývá z odůvodnění napadeného usnesení, spatřoval existenci podmínek obnovy řízení podle § 278 odst. 1 tr. ř. v daném případě jednak ve výkladu čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv učiněném v nálezů Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 285/97 ze dne 7. 10. 1998, a jednak v obsahu ustanovení § 1 písm. b) a § 3 zákona č. [198/1993](#) Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Na tomto základě pak dovedl, že obviněný O. N., měl právo na odepření vojenské služby z náboženských důvodů již před rokem 1990, což současně znamená, že inkriminovaný čin, který směřoval k uplatnění tohoto základního práva občana, nemohl být trestným činem. Podle závěrů napadeného usnesení bylo nutno spatřovat novou skutečnost ve výkladu předmětných otázek shora uvedeným nálezem Ústavního soudu a rovněž v pozdějším zákonu č. [198/1993](#) Sb. Šlo současně o skutečnosti v době původního rozhodování v r. 1991 (o soudní rehabilitaci obviněného) neznámé, a které podle přesvědčení soudu by byly ve smyslu ustanovení § 278 odst. 1 tr. ř. způsobilé odůvodnit v případě obviněného O. N. jiné rozhodnutí o vině. Tyto úvahy pak Okresní soud v Hradci Králové vedly k rozhodnutí, jímž obnovu řízení v posuzované věci povolil.

Názor vyslovený v napadeném usnesení však nelze považovat za správný. Jak již bylo konstatováno, účelem obnovy řízení je odstranění nedostatků spočívajících ve skutkových zjištěních. Novou skutečnost podle § 278 odst. 1 tr. ř. lze proto definovat jako objektivně existující jev, který v téže věci není důkazem, ale může mít vliv na zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. Tyto nové skutečnosti mohou mít různorodou povahu a zpravidla se stávají předmětem dokazování. Skutečnost v trestním řízení (tj. i v řízení o obnově) je vždy předmětem hodnocení právem a nelze ji proto s právem ztotožňovat. Za právo přitom se považují nejen platné právní normy, ale i úsudky (závěry) o tom, zda určitá skutečnost tvoří prvky znaků hypotézy právních

norem, podle kterých se provádí hodnocení této skutečnosti. Z toho dále vyplývá, že odlišný (nový) výklad práva podmíněný právním názorem vysloveným v nálezu Ústavního soudu není okolností odůvodňující povolení obnovy řízení. V této souvislosti lze odkázat i na usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 111/98, podle něhož právní názor či jeho změna nemůže být novou skutečností, která by měla nebo mohla být důvodem obnovy řízení (přiměřeně srov. též rozhodnutí č. 48/2000 SbRc). Pokud tedy odůvodnění nálezu Ústavního soudu zahrnuje právní názor o otázce, kterou (obecný soud) posoudil v jiné věci dříve jinak, nemůže se jednat o okolnost, jež by byla důvodem obnovy podle § 278 odst. 1 tr. ř.

Z výše uvedených důvodů nebylo možno považovat za novou skutečnost ani zákon č. [198/1993](#) Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, neboť jde o právní normu České republiky, která není skutečností trestního řízení a nemůže být ani předmětem dokazování, nehledě na to, že se zásadně musí vycházet z právního stavu existujícího v době vydání původního rozhodnutí (ex tunc). Výjimku z pravidla, že k případným změnám hmotného práva nelze jako k rozhodné skutečnosti přihlížet, obsahuje pouze ustanovení § 71 zákona č. [182/1993](#) Sb. o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož zrušení právního předpisu nebo jeho části Ústavním soudem je důvodem obnovy řízení podle trestního řádu v případech, kdy byl na základě zrušeného právního předpisu vydán (pravomocný) rozsudek, který nebyl dosud vykonán. Ostatní pravomocná rozhodnutí vydaná na základě takového právního předpisu však zůstávají nedotčena (§ 71 odst. 2 cit. zák.) Jak je zřejmé, v uvedeném výjimečném případě jsou podmínky obnovy řízení vymezeny velmi úzce a v žádném směru je nelze aplikovat na nyní posuzovanou věc.

Pokud tedy Okresní soud v Hradci Králové v řízení o obnově zjistil nesprávný skutkový stav věci, na jehož podkladě usnesením ze dne 27. 10. 2000, sp. zn. Nt 1711/99, obnovu řízení povolil, porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a dále v ustanoveních § 278 odst. 1 a § 284 odst. 1 tr. ř., podle kterých vadně rozhodl. Nejvyšší soud proto shledal stížnost pro porušení zákona důvodnou a podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že byl ve prospěch obviněného porušen zákon ve shora konstatovaném rozsahu.

Nejvyšší soud se dále zabýval otázkou, zda bude nezbytné napadené rozhodnutí podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušit, když pro tento postup jinak byly splněny formální podmínky ustanovení § 272 odst. 1 tr. ř. V této souvislosti vzal v úvahu, že stížnost pro porušení zákona je průlomem do právní moci rozhodnutí, a proto v konkrétním případě vždy musí převažovat zájem na zákonnosti rozhodnutí a postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo, nad zájmem na jeho stabilitě a nezměnitelnosti. Tak tomu bude tehdy, jestliže pro závažnost zjištěných vad nebude moci napadené rozhodnutí obstát, neboť by to bylo ohrožením spravedlivého a správného rozhodování. V nyní posuzované věci byl obviněný O. N. v řízení následujícím po povolení obnovy zproštěn obžaloby bývalého vojenského obvodového prokurátora z trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. Konečný výsledek tohoto řízení v dané věci byl podmíněn právním názorem, který je v souladu s již citovaným nálezem Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 285/97, a neodporuje ani současné praxi obecných soudů České republiky. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud napadené usnesení ani obsahově navazující rozsudek nezrušil a omezil se pouze na to, že ve věci 71 letého obviněného O. N. rozhodl tzv. akademickým výrokem.

Další články:

- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)